

PHỤ NỮ VÀ GIA ĐÌNH TRONG THỜI ĐẠI MỚI

Trương Khánh Hà

Khoa Tâm lý học

Trường Đại học Khoa học Xã hội & Nhân văn, ĐHQG Hà Nội

"Cây trúc hướng lên bầu trời cao, vươn thẳng. Khi gió thổi qua, lá xanh tấu lên điệu nhạc hy vọng, thân trúc uốn cong nhưng không gãy nói lên sức mạnh dẻo dai, tiềm ẩn. Phải chăng cây trúc là biểu tượng cao quý mà phụ nữ Việt Nam mang suốt trong dòng lịch sử. Phụ nữ Việt Nam được ca ngợi là thẳng thắn, mềm mỏng, nhu hoà nhưng rất kiên nhẫn, thêm nữa là người vợ giữ gìn gia đình, nâng đỡ người chồng rất nhiều... Trong công cuộc đổi mới và xây dựng đất nước, phụ nữ Việt Nam một lần nữa, giống như cây trúc với sự dẻo dai và sức mạnh tinh thần, sẽ vượt qua khó khăn của quá khứ, góp phần viết lên bản hoàn ca hy vọng hướng về thế kỷ 21". Đọc lời nhận xét trên đây của văn hào Daisaku Ikeda (Nhật Bản), chúng ta không thể không tự hào vì mình là người phụ nữ Việt Nam anh hùng. Vâng, người phụ nữ Việt Nam đã và đang có mặt trên mọi lĩnh vực của cuộc đấu tranh vì hoà bình, vì độc lập và sự phồn vinh của dân tộc. Trong bài viết này tôi chỉ xin đề cập đến vai trò của người phụ nữ như một người vợ, người mẹ trong gia đình ở thành phố hiện nay.

1. Suy nghĩ về một gia đình kiểu mới

Chúng ta vẫn thường nói: Gia đình là tế bào của xã hội. Gia đình mà không hoà thuận thì xã hội không ổn định. Những bậc cao niên thường nói: Gia đình là cơ sở tồn tại của loài người, là ốc đảo của tâm linh con người. Gớt (1749-1832), nhà thơ Đức từng nói: "Người nào có thể tìm được sự yên ổn trong gia đình, thì người ấy thực sự hạnh phúc". Đạo lý ấy dường như đúng ở mọi xã hội, mọi thời đại.

Có điều, sự thực ngày nay là: Hình thức lý tưởng của gia đình đang vào một thời kỳ thay đổi lớn lao. Ở thành phố, người phụ nữ cũng như nam giới từ sáng đến tối ở nơi làm việc. Không những họ còn rất ít thời gian dành cho nhau mà ngay cả việc chăm sóc con cái, họ cũng nhường phần cho người giúp việc hay cho ông bà già cao tuổi còn ít khả năng làm việc. Những lớp bán trú cấp tiểu học rồi trung học được các bậc phụ huynh nhiệt tình ủng hộ không hẳn bởi tinh ưu việt của nó, mà thường là do hệ thống bán trú tạo cho họ nhiều thời gian ngoài gia đình. Những nhà nông ở ngoại tỉnh cũng bị trào lưu đô thị hoá lôi cuốn.

Quan niệm hôn nhân của mọi người cũng thay đổi. Trong quá khứ, hôn nhân có ý nghĩa gia đình này kết hợp với gia đình kia, ít ra người ta cũng còn cho rằng cô dâu lẽ đương nhiên không phải chỉ là của chú rể, mà còn là của cha mẹ chú rể, có lúc còn có bốn phận với anh chị em chồng nữa và ngược lại bốn phận chú rể đối với gia đình vợ cũng tương tự. Hiện nay trên thiệp cưới vẫn ghi: "Gia đình chúng tôi trân trọng kính mời ông A, bà Z tới dự lễ thành hôn của các con chúng tôi là..." nhưng thực chất, phần lớn việc cưới xin là do cô dâu, chú rể chủ động tổ chức. Nhiều thanh niên quyết định cưới nhau rồi mới thông báo với cha mẹ, sau khi cưới đôi vợ chồng trẻ ra ở riêng, tự lo liệu lấy cuộc sống của mình, cha mẹ hai gia đình hầu như chỉ có quan hệ xã giao với nhau. Việc kết hợp gia đình đã chuyển sang việc kết hợp cá nhân. Quyền của cá nhân, sự tự do cá nhân được tôn trọng hơn. Nhưng việc bỏ gia đình cũ, lập gia đình mới, không quan tâm đến cội nguồn, nhiều khi lại làm đôi vợ chồng trẻ mất chỗ dựa tinh thần, sống buồn tẻ. Gần đây việc rời bỏ gia đình và các vụ ly hôn tăng lên đang là vấn đề xã hội, nếu tìm nguyên nhân sâu xa, có lẽ là do quan niệm về gia đình còn đơn giản của các đôi vợ chồng.

Hiện tượng kinh tế thịnh vượng và quá trình đô thị hoá tràn lan làm cho đời sống gia đình, cá nhân biến đổi theo hướng khó có một dự đoán chính xác. Việc con cái lớn lên, lập gia đình, rời khỏi bố mẹ, sống độc lập là một quá trình phát triển bình thường và tất yếu của xã hội, chứng minh tính chủ thể và tinh thần trách nhiệm của con người trước xã hội. Cái gọi là "gia phong" truyền thống nay hẳn không còn ý nghĩa gì nhiều, nhưng nếu gia đình mới không xây dựng cho mình những nguyên tắc, quỹ đạo nào thì bản thân cuộc sống có nguy cơ tan vỡ.

Văn hoá mới không phải xây dựng từ chỗ không có gì, mà phải trên nền tảng kinh nghiệm và truyền thống quý báu rồi tích lũy thêm. Có lẽ văn hoá gia đình cũng như vậy.

2. Công việc của người vợ

Có lẽ không ai là không nhận thấy cuộc sống trong các gia đình trẻ hiện nay có nhiều điểm khác so với cuộc sống cha mẹ chúng ta thời trẻ. Tiềm nghi gia đình đầy đủ khiến cho công việc nội trợ của người vợ trẻ trở nên đơn giản.

Thực ra xu hướng giảm bớt công việc người nội trợ là một điều mọi xã hội cần vươn tới, có thể phụ nữ mới có thể đem năng lực của mình tham gia các hoạt động xã hội nhiều hơn, dạy dỗ con cái chu đáo hơn. Đáng buồn là ở chỗ không phải mọi gia đình ý thức được điều đó. Trước kia mọi cái trong gia đình đều phản ánh công sức và tấm lòng người nội trợ, mặc dù cuộc sống khó khăn, thiếu thốn, gia đình vẫn có những buổi chiều vợ chồng con cái đằm ấm bên nhau. Còn bây giờ, quan hệ vợ chồng, mẹ con có thể nói không còn được như trước nữa, việc ly hôn không còn cho là quan trọng nữa. Liệu tất cả có liên quan gì đến vai trò người phụ nữ trong gia đình không? Công việc của người nội trợ được giảm nhẹ, có phải là sự tồn tại của họ trong gia đình không còn cần thiết?

3. Công việc của người mẹ

Bất cứ với ai, người mẹ là xứ sở của tâm hồn, là ốc đảo của sinh mệnh. Trong cuộc đời người phụ nữ, không gì gian khổ bằng làm người mẹ, sinh đẻ và nuôi nấng con cái, nhưng đồng thời đó cũng là nghĩa vụ tối cao và đáng tự hào nhất. Không phải ngẫu nhiên mà người phụ nữ được chọn là biểu tượng của tự do và hoà bình. Khi chiến tranh xảy ra, nam giới ra chiến trường xả thân vì đất nước, nhưng người chịu nhiều đau khổ mất mát âm thầm nhất chính là những người mẹ. Nhà văn hào Pháp, Victo Huygô (1802-1885) có một câu nói rất nổi tiếng: "Phụ nữ thì yếu nhưng người mẹ thì mạnh". Câu nói đó đã thể hiện bản chất của người mẹ, ai trong chúng ta cũng đều đã biết.

Ở đây, tôi muốn đề cập đến một chức năng quan trọng khác của người mẹ, đó là: Mẹ là người thầy học trọng yếu. Ảnh hưởng của người

mẹ đối với con cái to lớn không lường. Nhà giáo dục nổi tiếng người Đức, P.W. Prôbel (1782-1852) có nói: "Trẻ con đến 5 tuổi đã học hết tất cả những gì trong đời nó cần học". Còn Napoleon thậm chí còn nói: "Vận mệnh của con cái là do bà mẹ tạo nên". Sinh lí học về đại não cũng cho rằng: đại não con người vào khoảng 5-6 tuổi phần lớn đã phát triển hoàn toàn. Cơ sở của nhân cách cũng đã được quyết định chính trong thời kì này. Người gần gũi với trẻ cũng chính là người thầy học đầu tiên của trẻ, quyết định mọi cái trong cuộc đời tiếp theo của trẻ.

Trước kia, người gần gũi nhất của trẻ luôn luôn là người mẹ, người mẹ như tấm gương để con cái noi theo. Nhân cách, trí tuệ, hành vi ứng xử của mẹ trực tiếp ảnh hưởng tới những đứa con bé dại, để rồi những đứa trẻ lớn lên tiếp nhận nhiều điều trên cơ sở nền tảng mà mẹ đã đặt cho nó từ những năm tháng ấu thơ.

Còn bây giờ thì sao ? Các bà mẹ nhanh nhẹn, hiểu biết tháo vát của chúng ta quá bận rộn với công việc, với các vấn đề kinh tế, xã hội, chính trị và thế là trẻ em như búp trên cành - tương lai của đất nước chúng ta do một đội quân hùng hậu những ôsin kém hiểu biết, thường có những rắc rối về tình cảm, gia đình, niềm tin, lẽ sống hay những người già cả đảm nhận. Kết quả là xuất hiện những đứa trẻ buồn bã, cô độc, tình cảm nghèo nàn, thiếu năng, nhiều khi trong cả những gia đình khá giả, bố mẹ có học thức và địa vị cao trong xã hội.

Sự giáo dục của người mẹ đối với trẻ có vai trò cực kỳ quan trọng, đặc biệt là đối với trẻ thơ. Trẻ con thời thơ ấu được tình cảm của người mẹ đùm bọc sẽ lớn lên nhanh chóng và phát triển một cách hài hoà và toàn diện cả về trí tuệ và nhân cách.. Trong nơi sâu thẳm, tâm hồn trẻ thơ luôn giữ mãi những hình ảnh thân thương, tình cảm cao thượng, trù mấn vô biên của người mẹ.

Cuối cùng tôi xin có đôi điều muốn nói với tất cả chị em, dù bận bịu việc nhà và nuôi dưỡng con cái thế nào chăng nữa, chúng ta cũng không nên quên bản thân mình. Nếu sau nhiều năm tháng, con cái trưởng thành, người mẹ lại thấy mình suy yếu, tàn tạ thì không thể cho là người phụ nữ mới của thời đại mới. Phải phát huy sức sống mạnh mẽ, đọc và học thêm để trưởng thành như con cái mình đã trưởng thành từ bậc tiểu học lên trung học vậy.

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Nguyễn Khắc Viện. *Lòng con trẻ*. NXB Thế giới, Trung tâm nghiên cứu tâm lý trẻ em. Hà nội 2000.
2. Nguyễn Khắc Viện. *Tâm lý lâm sàng trẻ em Việt Nam*. NXB Y học, Trung tâm nghiên cứu tâm lý trẻ em. Hà nội 1999.
3. Nguyễn Đình Xuân. *Giáo dục đời sống gia đình*. NXB Đại học quốc gia Hà nội 1997
4. Daisaku Ikeda. *Tâm tình bạn gái*. NXB Phụ nữ 1995.